

แผนการสอนในชั้นเรียน

แผนการสอน รหัสวิชา/ชื่อวิชา พย.1321 วิชา การพยาบาลมารดา ทารกและผดุงครรภ์ 1 หน่วยกิต 3 (3 – 0 – 6)

แผนการสอน เรื่อง การประเมินภาวะสุขภาพและการใช้กระบวนการพยาบาลมารดา ทารกในระลอกหลังคลอด

ผู้สอน อ.ปิยะนุช พรหมสาขา ณ สกลนคร นักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 รุ่นที่ 19 จำนวน 88 คน

วันที่สอน วันที่ 19 เดือนกรกฎาคม พ.ศ 2555 เวลา 10.00-12.00 น.

วันที่ 23 เดือนกรกฎาคม พ.ศ 2555 เวลา 10.00-12.00 น.

วันที่ 24 เดือนกรกฎาคม พ.ศ 2555 เวลา 10.00-11.00 น. รวมจำนวน 5 ชั่วโมง

แนวคิดสำคัญหรือสาระสำคัญ

ระยะหลังคลอดเป็นระยะที่มารดาจะต้องมีการปรับเปลี่ยนด้านร่างกายและจิตใจอย่างรวดเร็ว รวมทั้งต้องเตรียมพร้อมที่จะเลี้ยงดูบุตรในระยะต่อไป ซึ่งการเปลี่ยนแปลงต่างๆเหล่านี้ เป็นภาวะปกติของหญิงตั้งครรภ์ ที่เมื่อคลอดทารกออกมาแล้ว จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย เพื่อกลับคืนสู่สภาพปกติดังเช่นก่อนการตั้งครรภ์ ดังนั้นพยาบาลต้องมีความรู้หรือเข้าใจภาวะการเปลี่ยนแปลงต่างๆเหล่านี้ เพื่อใช้ประเมินความผิดปกติที่อาจเกิดขึ้นในระยะหลังคลอดและให้คำแนะนำแก่มารดาหลังคลอดได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสมต่อไป

การเปลี่ยนแปลงในระยะหลังคลอด แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย (Physiological change) และการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตสังคม (Psychosocial change)

พฤติกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพตนเองของมารดาหลังคลอด เป็นการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆของมารดาหลังคลอดที่ริเริ่มและกระทำด้วยตนเอง หรือมีผู้ปฏิบัติกระทำการช่วยเหลือ เพื่อการดูแลสุขภาพมารดาหลังคลอดอย่างมีประสิทธิภาพในการป้องกันส่งเสริมและฟื้นฟูสภาพร่างกาย ตลอดจนการสืบค้นหาโรคและการรักษาขั้นต้นด้วยตนเอง ในการเรียนการสอนครั้งนี้ได้ประยุกต์แนวคิดของ Walker, Sechirst & Pender (1987)ในการพิจารณาพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของมารดาหลังคลอดที่ถือเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ 6 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพของตนเอง ด้านความสำเร็จในชีวิตแห่งตน ด้านการออกกำลังกาย ด้านโภชนาการ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและด้านการจัดการกับภาวะเครียด โดยแบบแผนชีวิตที่ส่งเสริมสุขภาพทั้ง 6 ด้านนี้ เป็นแบบแผนชีวิตที่มารดาหลังคลอดปฏิบัติเพื่อรักษาความสมดุลของภาวะสุขภาพตามความคิดและความเชื่อของแต่ละคน และมีความแตกต่างกันไปตามปัจจัยหรือสภาพแวดล้อมของแต่ละคน

ระยะหลังคลอดจะมีการเปลี่ยนแปลงของร่างกายอย่างรวดเร็ว เพื่อกลับคืนสู่สภาพปกติเหมือนเช่นก่อนตั้งครรภ์ พยาบาลต้องมีความรู้ความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของหญิงหลังคลอด ควรทำอย่างมีแบบแผนตามกระบวนการพยาบาล มีการวางแผนได้เหมาะสมกับมารดาหลังคลอดแต่ละราย

วัตถุประสงค์ทั่วไป เพื่อให้ผู้เรียน

1. มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยา จิตสังคมและบทบาทการเป็นมารดาหลังคลอด (K)
2. ตระหนักและเห็นความสำคัญในการส่งเสริมสุขภาพตนเองของมารดาหลังคลอด (A)
3. มีความรู้เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมสัมพันธ์ภาพระหว่างมารดาทารกหลังคลอด (K)
4. บอกแนวทางการพยาบาลมารดาหลังคลอดที่มีภาวะเสี่ยงเบนทางสุขภาพได้ (P)

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

- ทักษะคุณธรรมและจริยธรรม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับรู้และเข้าใจสิทธิของผู้ป่วย (1.1) เคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (1.3)
- ทักษะความรู้ โดย
  - มีความรู้ความเข้าใจในสาระสำคัญของการเปลี่ยนแปลงในระยะหลังคลอดและปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงหลังคลอด (2.1)
  - มีความรู้ความเข้าใจในสาระสำคัญของพยาบาลมารดาหลังคลอดและการนำไปใช้ (2.2, 2.3)
  - มีความรู้ความเข้าใจในสาระสำคัญของกระบวนการแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้จากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง (2.4)

การพัฒนาหรือปรับปรุงแผนการสอนครั้งนี้

1. เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นต่อคลิปวิดีโอ บอกความคาดหวังต่อบทบาทการเป็นมารดาและสอบถามความรู้เดิมเกี่ยวกับหลังคลอดก่อนการบรรยาย เพื่อประเมินความเข้าใจก่อนการสอน

1. การนำผลงานวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพขณะตั้งครรภ์ของสตรีหลังคลอดกับน้ำหนักตัวทารกแรกเกิด (ปิยะนุช พรหมสาขา ณ สกลนคร, ตุลาคม, 2553) มาใช้ในการประกอบการสอนเพื่อให้นักศึกษานำมาใช้ในการส่งเสริมพฤติกรรมสตรีตั้งแต่ตั้งครรภ์ที่ส่งผลต่อหลังคลอด

2. นำเสนอภาพจากการให้บริการวิชาการระหว่างประเทศ ที่โรงพยาบาลแขวงเวียงจันทน์(มาเรีย เทเรซา) บ้านโนนหมื่น เมืองเวียงคำ แขวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้านอนามัยแม่และเด็กมาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านอนามัยแม่และเด็กของประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อการส่งเสริมการดูแลสุขภาพหลังคลอดในบริบทที่ต่างกัน

วัตถุประสงค์ เชิงพฤติกรรม	หัวข้อ/เนื้อหา (โดยสังเขป)	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการเรียนการสอน/แหล่งเรียนรู้	ผลงานผู้เรียน	การประเมินผล	
					วิธีการประเมินผล	ผลการ ประเมิน
		แนะนำเอกสารประกอบการสอนให้ทำการศึกษาล่วงหน้าก่อนการสอน <u>ชั้นนำ (15 นาที)</u> - กล่าวทักทายนักศึกษา - แจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้ - แจ้งระยะเวลาที่ใช้สอน และตกลงเวลาพักระหว่างการเรียนการสอน - ผู้สอนเกริ่นนำ โดยการทบทวนระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด ก่อนเข้าสู่เนื้อหาหลังคลอด ใช้การบรรยายแบบมีส่วนร่วมและนำเสนอคลิปวิดีโอที่สอดแทรกข้อคิดแนวคิดในการดำรงชีวิต รวมทั้งการสรุปประเด็นสำคัญ และนำเสนอคลิปวิดีโอที่สอดแทรกข้อคิด “ ชีวิตเกิดมาทำไม ”	- ตำรา เรื่องพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพและการพยาบาลเพื่อการส่งเสริมสุขภาพหลังคลอด - อ.ปิยะนุช พรหมสาขา ณ สกลนคร (2551) - มคอ.3 รายวิชาฯ - ตารางการสอน - ใช้powerpoint ประกอบการสอนระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด - คลิปวิดีโอ “ชีวิตเกิดมาทำไม” และคลิปวิดีโอในการให้ความรักความผูกพันกับทารก	ตระหนักและเห็นความสำคัญของการเป็นแม่ที่ดีและลูกที่ดี	ความพร้อมในการเข้าชั้นเรียน สอบถาม “ ชีวิตเกิดมาทำไม ” และความคาดหวังต่อบทบาทการเป็นมารดาและสอบถามความรู้เดิมเกี่ยวกับหลังคลอด ก่อนการบรรยาย เพื่อประเมินความเข้าใจก่อนการสอน	นศ.ให้ความสนใจการนำเข้าสู่วิธีการเรียนดี นศ.ตอบตามความรู้สึกลักษณะหลังการดูคลิปวิดีโอ บอกได้ว่าการเป็นมารดาที่ดีควรดูแลลูกอย่างไร เช่น ให้ความรัก ปกป้องดูแล

วัตถุประสงค์ เชิงพฤติกรรม	หัวข้อ/เนื้อหา (โดยสังเขป)	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน	สื่อการเรียนรู้/ แหล่งเรียนรู้	ผลงานผู้เรียน	การประเมินผล	
					วิธีการ ประเมินผล	ผลการ ประเมิน
1. บอกการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยา จิตสังคมและบทบาทการเป็นมารดาหลังคลอดได้	ระยะหลังคลอด (Puerperium, Postpartum period, Puerperal period) หมายถึง ระยะเวลาตั้งแต่แรกคลอดไปจนถึง 6-8 สัปดาห์หลังคลอด ซึ่งเป็นช่วงที่มีการปรับตัวทั้งด้านกายวิภาคและสรีรวิทยาของอวัยวะต่าง ๆ ที่เปลี่ยนไปเนื่องจากการตั้งครรภ์และการคลอด รวมถึงภาวะจิตใจให้กลับคืนสู่สภาพปกติเหมือนก่อนการตั้งครรภ์ นอกจากนี้ยังรวมถึงการปรับตัวด้านบทบาทของความเป็นมารดาและการคงบทบาทของภรรยา การเปลี่ยนแปลงในระยะหลังคลอด แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย (Physiological change) และการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตสังคม (Psychosocial change) ด้านร่างกายหลังคลอดมีการมีการเปลี่ยนแปลงของระบบต่างๆของร่างกายอย่างมาก ทำให้มารดาหลังคลอดรู้สึกอ่อนเพลีย ไม่สุขสบายจากการปวดมดลูก/แผลฝีเย็บ/คัดตึงเต้า/มีน้ำคาวปลา รวมทั้งจะต้องให้การดูแลบุตรด้วยตนเอง ซึ่งมารดาหลังคลอดจะต้องมีการเรียนรู้ และการปรับตัวที่เหมาะสม ตามระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงหลังคลอดต่อไป ส่วนด้านจิตใจของมารดาหลังคลอดจะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ อาศัยจากการสังเกตพฤติกรรมของมารดาหลังคลอด และแบ่งพฤติกรรมของมารดาหลัง	<u>ชั้นสอน (4 ชั่วโมง 30 นาที)</u> - การบรรยายแบบมีส่วนร่วมในเนื้อหาตามตารางการสอน โดยมีการสอดแทรกประสบการณ์จากการได้ไปให้บริการวิชาการด้านอนามัยแม่และเด็กที่โรงพยาบาลมาเรียเทเรซ่า แขวงเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว - การนำเสนอผลการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพขณะตั้งครรภ์ของสตรีหลังคลอดกับน้ำหนักตัวทารกแรกเกิดให้นักศึกษาเห็นประเด็นในการส่งเสริมสุขภาพขณะตั้งครรภ์ที่ส่งผลต่อสุขภาพหลังคลอดรวมทั้งการวางแผนในการตั้งครรภ์ครั้งต่อไป	- ใช้ powerpoint ประกอบการสอน - ภาพจากการให้บริการวิชาการมาแลกเปลี่ยน - ผลงานวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพขณะตั้งครรภ์ของสตรีหลังคลอดกับน้ำหนักตัวทารกแรกเกิด (ตุลาคม,2553)	-นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในสาระสำคัญของการเปลี่ยนแปลงในระยะหลังคลอด ทั้งทางด้านร่างกายและจิตสังคม นักศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในสาระสำคัญของกระบวนการแสวงหาความรู้การจัดการความรู้จากผลการวิจัย	การสุ่มถามระหว่างการสอนเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยา โดยเฉพาะระบบฮอร์โมนและการเปลี่ยนแปลงของมดลูกและการเกิดน้ำคาวปลา การสุ่มถามระหว่างการสอนเกี่ยวกับการ	นศ.บอกได้ว่าอวัยวะที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด คือ มดลูก และบอกการเปลี่ยนแปลงของระดับฮอร์โมน Estrogen Progesterone และProlactin นศ.บอกได้ว่าหลังคลอดจะมีการเปลี่ยนแปลง

วัตถุประสงค์ เชิงพฤติกรรม	หัวข้อ/เนื้อหา (โดยสังเขป)	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน	สื่อการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้	ผลงานผู้เรียน	การประเมินผล	
					วิธีการ ประเมินผล	ผลการ ประเมิน
	คลอดได้ 3 ระยะ คือ ระยะมีพฤติกรรมที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น (Taking – in phase) ระยะที่อยู่ระหว่างพฤติกรรมพึ่งตนเองกับพฤติกรรมที่ต้องพึ่งพาผู้อื่น (Taking – hold phase) และระยะมีพฤติกรรมพึ่งพาตนเอง (Letting – go phase) การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจสังคมหลังคลอดเป็นระยะที่มารดาและครอบครัวต้องปรับตัว เพื่อปรับบทบาทหน้าที่การเป็นบิดา-มารดาอย่างเต็มที่ ซึ่งหมายถึงเป็นช่วงที่สมาชิกภายในครอบครัวทุกคนต้องปรับตัวต่อสมาชิกที่เกิดขึ้นใหม่ ระยะแรกหลังคลอดมารดาปรับตัวค่อนข้างยาก อาจหงุดหงิด อารมณ์แปรปรวนได้ง่าย เนื่องจากต้องปรับตัวอย่างมากทางด้านร่างกายและจิตใจและถ้าต้องดูแลบุตรเองโดยที่มารดายังไม่พร้อมยิ่งส่งเสริมให้มารดาเครียดมากขึ้น ดังนั้นสมาชิกในครอบครัวต้องให้ความช่วยเหลือด้านร่างกายในระยะแรกให้ได้รับความสุขสบายมากที่สุด ตลอดจนให้กำลังใจและให้คำแนะนำเพื่อให้ปรับตัวได้เป็นอย่างดี ส่งเสริมความมั่นใจในการดูแลตนเอง ไม่เกิดภาวะแทรกซ้อนทางร่างกายและจิตใจและสามารถเลี้ยงดูบุตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ พฤติกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพตนเองของมารดาหลังคลอด เป็นการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆของมารดาหลังคลอดที่ริเริ่มและกระทำด้วยตนเอง หรือมีผู้ปฏิบัติกระทำการช่วยเหลือ เพื่อการดูแลสุขภาพมารดาหลังคลอดอย่างมีเป้าหมายในการป้องกันส่งเสริมและฟื้นฟูสภาพร่างกาย ตลอดจนการสืบค้นหาโรคและการรักษาขั้นต้นด้วยตนเอง				ระยะของการเปลี่ยนแปลงด้านจิตสังคม จากระยะพึ่งพาผู้อื่นไปสู่ระยะพึ่งพาตนเองส่วนระยะเวลาในการเปลี่ยนผ่านขึ้นอยู่กับ การปรับตัวของมารดาหลังคลอดแต่ละคน สุ่มถามถึงวิธีการส่งเสริมการปรับบทบาทการเป็นมารดาหลังคลอด นศ.บอกได้ว่าการปรับบทบาทการเป็นมารดาหลังคลอดในแต่ละคนนั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมและการได้รับการเอาใจใส่ทางกายและจิตใจที่ดี	

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม	หัวข้อ/เนื้อหา (โดยสังเขป)	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการเรียนการสอน/ แหล่งเรียนรู้	ผลงานผู้เรียน	การประเมินผล	
					วิธีการประเมินผล	ผลการประเมิน
2. บอกวิธีการส่งเสริมสุขภาพตนเองของมารดาหลังคลอดด้านต่างๆได้	ในการเรียนการสอนครั้งนี้ ผู้สอนได้ประยุกต์แนวคิดของ Walker, Sechirst & Pender (1987) ในการพิจารณาพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของมารดาหลังคลอดที่ถือเป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ 6 ด้านดังนี้ ด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพของตนเอง หมายถึง มารดาหลังคลอดต้องปฏิบัติกิจกรรมที่จะคงไว้ซึ่งการมีสุขภาพที่ดี มีการแสวงหาข้อมูลข่าวสารทางด้านสุขภาพจากแหล่งบริการต่างๆทางสุขภาพ เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติให้เกิดสุขภาพหลังคลอดที่ดี ด้านความสำเร็จในชีวิตแห่งตน หมายถึง มารดาหลังคลอดมีความภาคภูมิใจในบทบาทของตนเอง กระตือรือร้นและเอาใจใส่ต่อชีวิตของตนเองและครอบครัว เป็นผู้มองโลกในแง่ดี มีความแน่วแน่ในการกระทำสิ่งใดๆ และใช้ความพยายามเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ด้านการออกกำลังกาย หมายถึง มารดาหลังคลอดต้องปฏิบัติกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อให้อวัยวะเกือบทุกส่วนของร่างกายกลับคืนสู่ภาวะปกติเหมือนเช่นก่อนการตั้งครรภ์ ด้านโภชนาการ หมายถึง มารดาหลังคลอดมีพฤติกรรมการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ครบ 5 หมู่ รวมทั้งการดื่มน้ำที่สะอาด การรับประทานผักและผลไม้ร่วมด้วย เพื่อการฟื้นฟูสภาพร่างกายและมีความพร้อมในการเลี้ยงดูบุตรด้วยนมตนเอง			-นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมสุขภาพมารดาหลังคลอดในด้านต่างๆ ตามรูปแบบพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของ Walker, Sechirst & Pender (1987)	สุ่มถามให้นักศึกษา ยกตัวอย่างวิธีการส่งเสริมสุขภาพตนเองของมารดาหลังคลอดด้านต่างๆทั้ง 6 ด้านได้	นศ. ยกตัวอย่างวิธีการส่งเสริมสุขภาพตนเองของมารดาหลังคลอดด้านต่างๆทั้ง 6 ด้านได้

วัตถุประสงค์เชิง พฤติกรรม	หัวข้อ/เนื้อหา (โดยสังเขป)	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน	สื่อการเรียนรู้/แหล่งเรียนรู้	ผลงานผู้เรียน	การประเมินผล	
					วิธีการ ประเมินผล	ผลการ ประเมิน
3. บอกรัฐประสงค์และ แนวทางการพยาบาลมารดา หลังคลอดที่มีภาวะ เบี่ยงเบนทางสุขภาพได้	ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น หมายถึง มารดา หลังคลอดมีการแสดงบทบาทที่ดีต่อครอบครัว เพื่อนบ้าน และชุมชน เพื่อการสนับสนุนและการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ด้านการจัดการกับภาวะเครียด หมายถึง วิธีการต่างๆ ที่มารดาหลังคลอดใช้ในการจัดการกับความเครียดที่เกิด ขึ้นกับตนเองในระยะหลังคลอด โดยแบบแผนชีวิตที่ส่งเสริมสุขภาพทั้ง 6 ด้านนี้ เป็นแบบแผนชีวิตที่มารดาหลังคลอดปฏิบัติเพื่อรักษาความ สมดุลของภาวะสุขภาพตามความคิดและความเชื่อของแต่ละ คน และมีความแตกต่างกันไปตามปัจจัยหรือ สภาพแวดล้อมของแต่ละคน รวมทั้งการส่งเสริม สัมพันธ์ภาพระหว่างมารดา ทารกหลังคลอดให้มีความรัก ใคร่ผูกพันต่อกัน การดูแลผู้ป่วยแต่ละคน (individual care) เป็นการ พยาบาลที่ต้องอาศัยการประเมินความต้องการของผู้ป่วย ไม่ใช่เป็นการ ดูแลที่จัดให้แก่ผู้ป่วยตามงานประจำของหอ ผู้ป่วย หากพยาบาลสามารถประเมินความต้องการของ ผู้ป่วยได้ตรงกับความต้องการที่เป็นจริง จะสามารถ ตอบสนองความต้องการของผู้ป่วยคนนั้นๆได้ถูกต้อง ระยะหลังคลอด จะมีการเปลี่ยนแปลงของร่างกายอย่าง รวดเร็ว เพื่อกลับคืนสู่สภาพปกติเหมือนเช่นก่อนตั้งครรภ์ พยาบาลต้องมีความรู้ความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงต่างๆของ หญิงหลังคลอด ควรทำอย่างมีแบบแผนตามกระบวนการ พยาบาล มีการวางแผนได้เหมาะสมกับมารดาหลังคลอดแต่ ละราย นอกจากนี้ พยาบาลควรพิจารณาถึงปัจจัยด้าน			นักศึกษา มีความรู้เกี่ยวกับ การพยาบาล มารดาหลัง คลอดและการ นำไปใช้ในกรณี ที่มีภาวะเบี่ยงเบน ทางสุขภาพ	สัมภาษณ์ นักศึกษา บอก วัตถุประสงค์ และแนว ทางการ พยาบาลที่มี ภาวะ เบี่ยงเบน สุขภาพ	นศ.บอก วัตถุประสงค์ ของการ พยาบาลใน ระยะหลัง คลอดและ แนวทางการ พยาบาล มารดาหลัง คลอดที่มี ภาวะเบี่ยงเบน ทางสุขภาพได้

วัตถุประสงค์เชิง พฤติกรรม	หัวข้อ/เนื้อหา (โดยสังเขป)	กิจกรรมการเรียนรู้ การสอน	สื่อการเรียนรู้การสอน/ แหล่งเรียนรู้	ผลงานผู้เรียน	การประเมินผล	
					วิธีการ ประเมินผล	ผลการ ประเมิน
	ร่างกาย จิตใจ และลักษณะวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมารดาหลังคลอด รวมไปถึงช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงไปสู่พฤติกรรมระยะใหม่ ดังนั้น การประเมินพฤติกรรมมารดาหลังคลอดในระยะต่างๆจึงไม่แน่นอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพของมารดาหลังคลอดแต่ละคน และการดูแลที่สนองต่อความต้องการของมารดาหลังคลอดคนนั้น ว่าเพียงพอหรือไม่ การมีแนวทางประเมินและบันทึกภาวะสุขภาพมารดาหลังคลอดเป็นแนวทางในการดูแลสุขภาพมารดาหลังคลอด โดยเฉพาะการพยาบาลมารดาหลังคลอดที่มีภาวะเปี่ยงเบนทางสุขภาพ ได้แก่ - ภาวะไข้ระยะหลังคลอด(Reactionary fever) - อาการปวดมดลูกหลังคลอด (After pain) - การปวดแผลฝีเย็บ - รีดสีดวงทวาร ท้องผูกรวมทั้งการปัสสาวะลำบาก ฯ จะช่วยให้พยาบาลมองเห็นปัญหาและแนวทางในการวางแผนการพยาบาล กำหนดเป็นข้อวินิจฉัยทางการพยาบาลมารดาหลังคลอด เพื่อแก้ไขปัญหามารดาแต่ละรายได้อย่างเหมาะสมต่อไป โดยมีเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ของการพยาบาลในระยะหลังคลอด คือ 1. เพื่อสังเกตการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกายและจิตใจในระยะแรกหลังคลอด 2. เพื่อส่งเสริมการทำหน้าที่ของระบบต่างๆ ของร่างกายให้กลับสู่สภาพเดิม และป้องกันภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้น 3. เพื่อลดความไม่สบายที่เกิดขึ้นในระยะหลังคลอด 4. เพื่อส่งเสริมการดูแลตนเองและทารกให้มีประสิทธิภาพ 5. เพื่อลดความวิตกกังวลและสร้างความมั่นใจ 6. เพื่อส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างมารดาบิดาและทารก					

วัตถุประสงค์เชิง พฤติกรรม	หัวข้อ/เนื้อหา (โดยสังเขป)	กิจกรรมการเรียนการสอน	สื่อการเรียนการสอน/ แหล่งเรียนรู้	ผลงานผู้เรียน	การประเมินผล	
					วิธีการประเมินผล	ผลการประเมิน
	ระยะหลังคลอดเป็นระยะที่มารดาจะต้องมีการปรับเปลี่ยนด้านร่างกายและจิตใจอย่างรวดเร็ว รวมทั้งต้องเตรียมพร้อมที่จะเลี้ยงดูบุตรในระยะต่อไป ซึ่งการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เหล่านี้ เป็นภาวะปกติของหญิงตั้งครรภ์ ที่เมื่อคลอดทารกออกมาแล้ว จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย เพื่อกลับคืนสู่สภาพปกติดังเช่นก่อนการตั้งครรภ์ ดังนั้นพยาบาลต้องมีความรู้หรือเข้าใจภาวะการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เหล่านี้ เพื่อใช้ประเมินความผิดปกติที่อาจเกิดขึ้นในระยะหลังคลอดและให้คำแนะนำแก่มารดาหลังคลอดได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสมต่อไป	<u>ขั้นสรุป (15 นาที)</u> - ผู้สอนกล่าวสรุปเนื้อหาการสอน เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ซักถาม				

หนังสือ/เอกสาร/แหล่งเรียนรู้เพิ่มเติมประกอบการเรียนการสอน

กนก สีจระและคณะ.(2542). สูติศาสตร์รามาธิบดี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.

กมลทิพย์ ตั้งหลักมั่นคง.(2546). พฤติกรรม การดูแลสุขภาพตนเองด้วยการอยู่ไฟหลังคลอด

เขตเมือง จ.อุดรธานี. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรธานี.

กระทรวงสาธารณสุข.(2540). การพยาบาลสูติศาสตร์. กรุงเทพฯ: ยุทธินทร์การพิมพ์.

กอบกุล พันธุ์เจริญวรกุล. (2529). สัมพันธภาพระหว่างมารดา กับทารกในระยะตั้งครรภ์และหลังคลอด. วารสารพยาบาล, 35 (3), 265-281.

เทียมศร ทองสวัสดิ์. (2541). การพยาบาลในระยะหลังคลอด. เชียงใหม่: โครงการตำราคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปิยะนุช พรหมสาขา ณ สกลนคร(2553). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพขณะตั้งครรภ์ของสตรีหลังคลอดกับน้ำหนักตัวทารก

แรกเกิด อุดรธานี : วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรธานี.

ปิยะนุช พรหมสาขา ณ สกลนคร(2551). พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพและการพยาบาลเพื่อการส่งเสริมสุขภาพหลังคลอด. อุดรธานี : ศักดิ์ศรีอักษรการพิมพ์.

เพ็ญภา ทรัพย์เจริญและมาลา ไชยเอนก(2543). วิจัยการศึกษาพฤติกรรม การงดอาหาร

แสดงของหญิงหลังคลอด. สถาบันการแพทย์แผนไทย กระทรวงสาธารณสุข.

มาลี เลิศมาลีวงศ์. (2531). “การตอบสนองความต้องการของมารดาหลังคลอด”,วารสารพยาบาล, 37 (3), 171-175.

ศรีนวล โอสเสถียร.(2543). มารดาหลังคลอด : ข้อวินิจฉัยทางการพยาบาล. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Babara,R. (2000). Maternal-Newborn Nursing. Philadelphia Lippincott.

Bobak, J. M., & Jensen, M. D. (1987). Essentials of Maternity Nursing: The nurse and the childbearing family (2nd ed.). St. Louis: The C.V. Mosby Company.

Pillitteri, A. (1995). Maternal and Child Health Nursing (2nd ed.). Philadelphia: J.B Lippincott Company.

May, K. A., & Mahlmeister, L. R. (1994). Maternal & Neonatal Nursing : Family - Centered Care (3rd ed.). Philadelphia: Lippincott Company.

องค์การเภสัชกรรม.(2547).”สมุนไพร ลำดับที่ 13 ยาขับประจำเดือน“ จากภาควิชาเภสัชพฤกษศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.

สืบค้นจาก<http://www.gpo.or.th/herbal/group13/group131.htm> วันที่สืบค้น 18 สิงหาคม 2547

จังหวัดอุบลราชธานี. (2547). “พิธีกรรมประจำชีวิต:การเกิด” สืบค้นจาก <http://www.isangate.com/life/lifeway.html> วันที่สืบค้น 18 สิงหาคม 2547

จังหวัดอุบลราชธานี. (2547). “สมุนไพรพื้นบ้านอีสาน : ยาผู้หญิง” สืบค้นจาก

http://www.isangate.com/local/ya_hak_mai.html วันที่สืบค้น18 สิงหาคม 2547

มูลนิธิสุขภาพไทย.(2546). “สมุนไพรบำบัด : โรคเกี่ยวกับมดลูก“ สืบค้นจาก <http://www.thaihof.org/herb/uterus.html> วันที่สืบค้น 18 สิงหาคม 2547

บันทึกหลังสอน

ก่อนเริ่มกิจกรรมการสอนได้แจ้งข้อตกลงในการเรียนเพิ่มเติม เช่น จำนวนหัวข้อที่จะสอนในแต่ละชั่วโมง ช่วงพักระหว่างเรียนและเวลาที่จะสิ้นสุดการสอน ทำให้นักศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสนใจในการเรียนและการตอบคำถาม และมีการมาถามคำถามที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาการสอนขณะพักระหว่างเรียน

การสอนมุ่งพัฒนาทักษะด้านความรู้ตามจุดประสงค์ของบทเรียน ภายหลังสอนได้สรุปบทวนความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในระยะหลังคลอด พร้อมทั้งสอดแทรกการจัดการความรู้จากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสุขภาพของมารดาและทารกหลังคลอด และเน้นการนำข้อวินิจฉัยทางการพยาบาลและแบบประเมินภาวะสุขภาพหลังคลอดไปปรับใช้ตามบริบทของผู้รับบริการแต่ละคน ในช่วงการขึ้นฝึกภาคปฏิบัติในภาคการเรียนที่ 3 ทั้งนี้ได้พัฒนาทักษะด้านคุณธรรมและจริยธรรมสอนและอธิบายส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับรู้และเข้าใจสิทธิของมารดาหลังคลอด เคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่เปิดเผยผู้ป่วยในการประเมินสภาพร่างกาย ตรวจภายใน และเปิดคลินิกวิดีโอ “ชีวิตเกิดมาทำไม” ให้นักศึกษาเข้าใจว่าเมื่อเกิดขึ้นมาแล้วไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม ควรได้รับสิทธิในการดูแลที่เท่าเทียมกัน และต้องได้รับการดูแลและเลี้ยงดูให้เป็นคนดีไม่เบียดเบียนคนรอบข้างและสังคม ซึ่งนักศึกษาทุกคนควรสอดแทรกประเด็นส่วนนี้ ขณะให้สุศึกษาแก่มารดาหลังคลอดก่อนกลับบ้านเพื่อส่งเสริมคุณธรรมในการเลี้ยงดูบุตร ตลอดจนได้แนะนำให้ศ.ทำแผนการสอนสุศึกษามารดาหลังคลอดไว้ล่วงหน้า เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนขึ้นฝึกภาคปฏิบัติ

สรุปโดยภาพรวมแล้วแผนการสอนหัวข้อนี้ มีจุดประสงค์การเรียนรู้เหมาะสมกับจำนวนชั่วโมงการสอน มีเนื้อหาไม่มากเกินไปประกอบกับแนะนำให้ศึกษาเอกสารประกอบการสอนให้ศึกษาล่วงหน้าจึงทำให้นักศึกษาสามารถอ่านมาก่อนเข้าห้องเรียนไปได้เร็ว ใช้เวลาสอนพอดีตามข้อตกลงก่อนเรียนนักศึกษาจึงมีความสนใจตอบคำถามได้บรรลุตามจุดประสงค์ของบทเรียน ทั้งนี้ผู้สอนได้วางแผนศึกษาวิจัยในชั้นเรียนเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนแนวทางเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนตามผลการประเมินรายวิชา ปีการศึกษา 2554 เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนในหัวข้อบทที่สอน

ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการเรียนรู้การสอน

เครื่องมืออุปกรณ์การเรียน คอมพิวเตอร์ของห้องเรียนชำรุดทำให้เวลาเปิดไฟล์ภาพเคลื่อนไหวสะดุดบ่อยครั้ง และบริเวณโต๊ะที่ใช้วางเอกสารสอนไม่ค่อยสะอาดเท่าที่ควร

แนวทางการแก้ปัญหาของผู้สอน

ใช้คอมพิวเตอร์ส่วนตัวแทนคอมพิวเตอร์ส่วนกลาง และแจ้งนักศึกษาและแม่บ้านประจำตึกเรียนให้ดูแลห้องเรียนให้ดูแลความสะอาดของห้องเรียนตนเอง

ผู้สอน	ผู้ทวนสอบ .....
(นางสาวปิยะนุช พรหมสาขา ณ สกลนคร)	(.....)
	ตำแหน่ง .....